

1. Андреев М.В. Лекції з фінансової статистики. Оптимальна стратегія інвестування – купівля-продаж акцій і облигацій та обмін валют / Київський ін-т бізнесу та технологій. — К.: КІБіТ, 2005. — 216 с.
2. Арагау Б.С. Прямі іноземні інвестиції в Африці (проблеми залучення та використання в 1980–90-х рр.): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. — К., 1998. — 18 с.
3. Біленчук Д.П., Біленчук П.Д., Залетов О.М., Клименко Н.І. Страхове право України: підручник для вищих навчальних закладів; за ред. проф. П.Д. Біленчука і президента Ліги страхових організацій України О.Ф. Філонюка. — К.: Атіка, 1999. — 368 с.
4. Бойко Є.І., Войцеховський В.Б., Горин М.П., Свистович Г.М., Коник М. А. Сучасні проблеми інвестування структурних реформувальних промисловості регіону / НАН України; Інститут регіональних досліджень. — Л., 1998. — 36 с.
5. Валдайцев С.В. Управление инновационным бизнесом: учебн. пособ. для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 343 с.
6. Кігель В.Р. Визначення найкращого варіанта інвестування в умовах ризику // Фінанси України. — 2002. — №12. — С. 85–90.
7. Лазебник Л.Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні // Фінанси України. — 1997. — №4. — С.82 – 88.
8. Устенко О.Л. Теория экономического риска: монография. — К.: МАУП, 1997. — 164 с.

УДК 330.322/341.1+339.9

Т.О. Соболева
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© Соболева Т.О., 2010

Висвітлено особливості інноваційного розвитку компаній в умовах глобалізації, визначено переваги та проблеми здійснення інноваційної діяльності в умовах глобалізації, охарактеризовано стратегії інноваційного розвитку компаній та визначено характеристики інноваційної компанії як детермінанти її успіху під час здійснення інноваційної діяльності.

Ключові слова: глобалізація, стратегії інноваційного розвитку, детермінанти успіху.

In the article the features of innovative development are reflected in the context of globalization, advantages and problems of realization of innovative activity are identified in terms of globalization, strategies of innovative development of companies are described and determinants of innovative company success in innovative activity realization are exposed.

Keywords: globalization, strategies of innovative development, determinants of success.

Постановка проблеми

Глобалізація є реалією сьогодення, під впливом якої відбуваються істотні зміни в управлінні як на рівні держав, так і на рівні окремих організацій. Причому в зону її впливу потрапляють як великі міжнародні компанії, так і підприємства малого та середнього бізнесу. Процеси глобалізації відкривають багато можливостей для розвитку підприємств, але й одночасно містять багато «підводних каменів», аналіз та врахування яких є необхідною передумовою ефективної розробки та реалізації стратегій будь-якої компанії. Більше того, глобальні тенденції часто здійснюють різноспрямований вплив на окремі суб'єкти ринкових та суспільних відносин, ускладнюючи тим самим можливість оцінки та прогнозування наслідків їх дії. Тому аналіз тенденцій світових процесів глобалізації, а також їх впливу на інноваційну діяльність організацій вважається необхідною передумовою ефективного формування стратегічних конкурентних переваг у сучасному бізнес-середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання трансформації світового економічного простору під впливом процесів глобалізації є одним з найактивніше обговорюваних як у колі науковців, так і у сфері бізнес-практики. Ґрунтовний аналіз сучасних тенденцій інтернаціоналізації та глобалізації економічних, політичних та соціальних процесів міститься в роботах вітчизняних науковців О.Г. Білоруса [1], Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника, Л.Л. Антонюк [2], В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, С.Ю. Пахомова [3]. Напрями трансформації інноваційної складової розвитку економіки, зрушення у процесах стратегічного планування інноваційної діяльності корпорацій висвітлено в результатах досліджень І. Ансоффа, М. Портера, Р. Дафта [4], К. Хікмана та К. Райа [5], Г. Чезборо,

К. Кристенсена. Знайшли відображення зазначенні питання і в роботах О.М. Хотяшевої [6], А.В. Бухвалова [7], О.А. Третьяка [8].

Постановка проблеми

Сам характер сучасного етапу розвитку суспільства визначає домінування у чинниках його формотворення інноваційної складової. Отже, інноваційні процеси та процеси глобалізації знаходяться у тісному взаємозв'язку та відбуваються під значним взаємовпливом.

Мета роботи – висвітлити трансформаційні тенденції в інноваційній діяльності компаній під впливом процесів глобалізації. Досягнення проголошеної мети передбачає виконання таких *завдань*: визначення сучасних тенденцій інноваційного розвитку у глобальному бізнес-просторі; ідентифікацію особливостей глобалізації інноваційної діяльності компаній, можливостей та загроз зазначеного процесу та детермінант успіху компаній у сучасному бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу

Під впливом сучасних політичних, економічних та соціальних процесів світ перетворюється на єдиний бізнес-простір. Тенденції розвитку, динаміка інноваційних процесів та процесів глобалізації формуються під взаємним впливом внутрішніх сил, що визначають сучасний стан їх еволюції. Так, істотним поштовхом прискорення процесів глобалізації в останні десятиліття стали саме інновації у телекомунікаційних технологіях, інформаційна революція тощо. Своєю чергою, глобалізація змінює характер ринкової конкуренції, визначаючи зрушення в інноваційній діяльності компаній. Отже, зазначений вище взаємовплив визначає особливості інноваційного розвитку в умовах глобалізації. Серед таких особливостей можна відзначити [2]:

- § глобалізацію попиту на високотехнологічну продукцію;
- § інтернаціоналізацію інноваційної, зокрема дослідницької, діяльності;
- § зростання темпів технологічного оновлення галузей та зменшення життєвого циклу продукції;
- § підвищення складності та наукомісткості наукових розробок;
- § інтелектуалізацію світового виробництва;
- § інвестиційний глобалізм, пов'язаний із можливістю переливання фінансових ресурсів у різні ринки;
- § зростання частки інвестицій, що спрямовуються на розвиток людського капіталу;
- § збільшення витрат на НДДКР.

Посилення конкуренції у межах національних економік залишає вихід на міжнародні ринки майже чи не єдиною можливістю зростання для підприємств з великим потенціалом розвитку. Така можливість переважно реалізується через офшорну діяльність (глобальний аутсорсинг) або вихід на міжнародні ринки готової продукції. Останній варіант передбачає ліцензування, експорт або здійснення прямих інвестицій [7].

Головними гравцями світового глобального ринку є ТНК та їх стратегічні групи. На початок 2009 року, згідно з звітом із світових інвестицій ЮНКТАД, лише іноземні філії транснаціональних корпорацій виробляли щонайменше 10 % від світового ВВП та забезпечували близько 78 млн. робочих місць [9].

Лабораторії ТНК переважно зосереджуються на прикладних дослідженнях, які є вузько спрямованими, але результатом яких є інновації із швидким результатом. Успіх у довгостроковому періоді вимагає від підприємств спроможності розробляти та впроваджувати як поліпшувальні, так і радикальні, базові інновації. Успіх останніх є запорукою прориву компанії на позиції ринкового лідера, але одночасно такі інновації є ризикованішими, довготривалішими та капіталомісткішими.

Важливою світовою тенденцією є глобалізація інноваційної діяльності, зокрема наукових досліджень. Зміни у глобальному просторі функціонування організацій визначають напрями змін пріоритетів у розробленні та реалізації інновацій, а також у підходах до стратегічного управління інноваційною діяльністю.

Однією з реалій сучасного інноваційного менеджменту є звернення до «відкритих» інновацій, що передбачає перехід від «закритої» до «відкритої» бізнес-моделі. Зазначена модель передбачає можливість децентралізованого проведення НДДКР з широким використанням аутсорсингу, динамічних холдингових структур тощо [7]. Останнім часом спостерігається стрімке зростання кількості стратегічних альянсів як ефективної організаційної форми ринкової економіки [8]. Метою приєднання до альянсу може виступати скорочення витрат на поточну організацію виробництва, обмін технологіями, зниження ризику, подолання торгових, інвестиційних та культурних бар'єрів, використання переваг вертикальної інтеграції. Глобалізація бізнесу та пов'язані з нею можливості виходу на міжнародні ринки створюють передумови ефективної реалізації стратегій горизонтальної, вертикальної та конгломератної диверсифікації. Збільшується потенційний споживчий ринок для реалізації наступальної інноваційної стратегії. У разі браку власних компетенцій на незнайомих ринках компанії можуть створювати спільні, венчурні підприємства або купувати ліцензії [6].

В умовах глобалізації все більшого значення в конкурентній боротьбі набуває спроможність корпорацій до постійної розробки інновацій і забезпечення їх стратегічної гнучкості [3]. Досвід успішних корпорацій свідчить, що сьогодні конкурентними перевагами є:

- Ø технологічне лідерство;
- Ø володіння передовими технологіями;
- Ø масштабне фінансування НДДКР [1].

Результати процесів глобалізації можуть надати певні переваги під час здійснення інноваційної діяльності, а саме забезпечити [11]:

- Ў наближеність до місцевих ринків;
- Ў доступ до місцевих спеціалістів;
- Ў гнучкість у розподілі ресурсів;
- Ў контроль витрат;
- Ў посилення (збільшення кількості та продуктивності) джерел інновацій.

Реалізація зазначених переваг глобалізації передбачає також і врахування таких потенційних проблем:

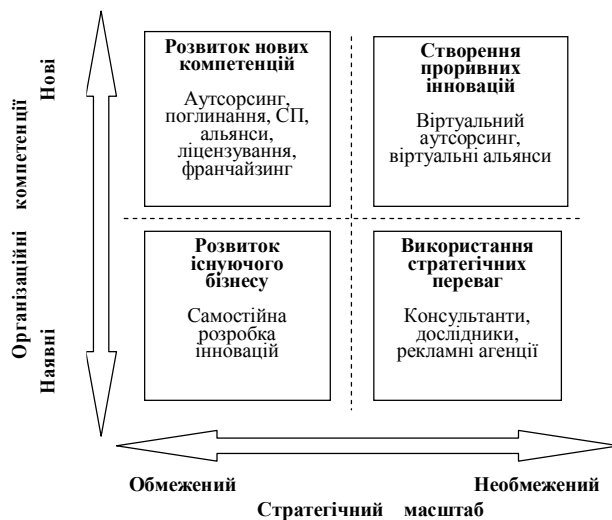
- Ў координацію та управління глобальними проектами;
- Ў довгострокове фінансування і відповідно більший період окупності інвестицій;
- Ў можливі втрати ключових компетенцій організації в результаті некомпетентності або нечесної конкуренції;

Ў подолання синдрому «винайдено не тут», пов'язаного внаслідок недовіри та побоювання наслідків із відторгненням запозичених нових ідей.

Отже, досягнення успіху у довгостроковій перспективі вимагає від компаній сфокусованості як на поліпшувальних, так і на радикальних інноваціях. Цим інноваційним компаніям мають бути притаманні такі характеристики, які виступають детермінантами успіху інноваційної діяльності в умовах глобалізації:

1. Концентрація на використанні та розвитку ключових компетенцій. Ключові компетенції – це ресурси та можливості компанії, що забезпечують їй конкурентні переваги на ринку. Внутрішні компетенції компанії, такі як накопичені досвід, знання, ліцензії та інші активи, визначають стратегічні альтернативи організаційного розвитку у відповідь на зміни у глобальному ринковому середовищі.

Крейг Хікман (Craig Hickman) та Кристофер Райа (Christopher Raia) запропонували матрицю інноваційного розвитку організації, варіанти стратегій якого враховують дві змінні: компетенції (нові або існуючі), що використовуються організацією під час здійснення інноваційної діяльності, та стратегічний масштаб її реалізації [5]. Серед таких альтернатив розглядаються: покращання існуючого бізнесу, використання стратегічних переваг компанії, розвиток нових можливостей та створення проривних (радикальних) інновацій. Реалізація кожної з зазначених моделей забезпечується відповідними організаційними формами (рисунок).

Стратегії інноваційного розвитку компанії [5]

Перший варіант стратегії передбачає розширення асортиментної лінійки за рахунок поліпшених моделей продукції, що вже випускаються. Перевагою такого підходу є швидка ринкова реакція та ефективніші стосовно інших стратегій витрати. Одночасно обраний напрям розвитку може видатися неадекватним ринковим та конкурентним змінам, які можуть вимагати радикальніших інновацій. Другий напрям інноваційного розвитку – фокусування уваги на перенесенні брендів та продуктів до інших споживачів. Такий підхід забезпечує порівняно низький ризик інвестицій за потенційно високих доходів, а також збільшення стратегічного співвідношення цінність-витрати. Але, з іншого боку, можуть виникнути умови для порівняно легкого дублювання стратегії конкурентами із схожими перевагами. Третій напрям – покращання обслуговування існуючих ринків та

споживачів через розвиток або придбання нових технологій, фахівців, послуг. Зазначений підхід забезпечує довготривалі переваги, зростання лояльності до бренду та компанії. І в той самий час вимагає великих інвестицій та витрат часу. Найперспективніший, з точки зору довгострокового ринкового успіху, є четвертий варіант інноваційного розвитку компанії, який передбачає принципові зміни у бізнес-моделі, нові підходи до роботи організації, нові ринки та сфери діяльності, принципово новий шлях її розвитку. У цьому випадку компанія отримує переваги піонера та посилення ключових компетенцій. Але, з іншого боку, це може означати недостатню мобільність та великий ризик невдачі.

Чим більше компанія має можливостей розвитку та створення нових компетенцій щодо розробки радикальних інновацій, тим більше у неї шансів досягти успіху на міжнародних ринках, тим більша вірогідність успішного використання процесів глобалізації під час реалізації стратегії інноваційного розвитку.

2. Організаційна структура. Вихід на нові ринки вимагає від організації істотної перебудови системи стратегічного управління з урахуванням нових ринкових тенденцій. Організаційна структура управління має забезпечити постійний процес розроблення та реалізації інновацій, організаційну гнучкість, швидкість внутрішньоорганізаційних процесів, налагодження процесів управління конфліктами, проектування структурних змін в організації. Ефективний вихід на міжнародний ринок передбачає формування таких організаційних форм реалізації інновацій, які найвідповідніші конкретній ринковій ситуації та компетенціям компанії.

3. Інноваційні лідери. Успіх інновацій в організації розпочинається з їхньої підтримки вищим керівництвом. Розроблення та впровадження інновацій мають бути визначені як пріоритети в діяльності компанії, їх започаткування та реалізація мають всебічно заохочуватися. Крім того, досягти стратегічного успіху компаніям можуть допомогти тільки лідери, які здатні змістити наголоси у своїй діяльності відповідно до вимог сучасного бізнесу. Вважається, що стратегічний лідер нового тисячоліття має мислити глобально, а не категоріями окремого національного ринку; розглядати робітника як критичний ресурс компанії з інвестуванням в його тривалий розвиток та навчання; не тільки декларувати, а й демонструвати на практиці важливість інтеграції спільних зусиль, позиціонуючи себе більше як командного гравця, ніж «великого боса»; намагатися викликати, а не вимагати повагу своїх підлеглих [11].

4. Інноваційна культура. Інноваційна культура дає змогу ефективно впроваджувати та адаптувати інновації в організаціях, долаючи, зокрема, і синдром «винайдено не тут». Також інноваційна культура сприяє налагодженню постійного потоку як створених, так і реалізованих інновацій.

5. Диверсифікація джерел інновацій. Одним з основних мотиваційних чинників переходу до відкритої моделі організації бізнесу є налагодження постійного потоку нових ідей, чисельність джерел яких збільшують як їх кількість, так і якість, підвищуючи в такий спосіб шанси на успіх інноваційної діяльності. Серед таких джерел можуть бути [10]:

- корпоративна лабораторія з науковцями та дослідниками, яка традиційно підпорядкована віце-президенту з досліджень та розвитку;
- індивідуальні корпоративні дослідники, перевагою яких є висока креативність, але часто виникають труднощі із роботою в колективі;
- зовнішні винахідники, робота яких субсидується корпорацією через попередній гонорар, а також премію, в разі успішного завершення проекту;
- лабораторії університетів, які також можуть запропонувати нові цікаві ідеї;
- віртуальні організації, які реалізують інноваційні проекти через Інтернет, пропонуючи окремим виконавцям замовлення відповідно до їхніх навичок та знань.

Важливим джерелом саме радикальних, проривних інновацій вважається криза. Якщо її немає, для активізації інноваційної діяльності пропонується встановити дуже високу мету, яка захопить, вмотивує людей на її досягнення; також можуть бути впроваджені мотиваційні стимули, які, наприклад, передбачають розподіл доходів від реалізації ефективної інновації.

Висновки

За результатами проведеного дослідження можна наголосити на таких зрушеннях у стратегічному управлінні інноваціями під впливом сучасних процесів глобалізації світового простору. По-перше, спостерігається зміщення наголосу у дослідженнях компаній з поліпшувальних на радикальні інновації. По-друге, відбувається збільшення інтернаціоналізації корпоративних НДДКР. Причому зазначена тенденція переважно реалізується через переміщення дослідницьких центрів з материнських компаній у філії, дислоковані насамперед в країнах, що розвиваються, або через угоди про технологічне партнерство (у т.ч. підрядні відносини). По-третє, успішні компанії здебільшого фокусують свої дослідження у хай-тек, а також інших провідних галузях, таких як медична та фармацевтична, хімічна, автомобілебудування та виготовлення програмного забезпечення.

Перспективи подальших досліджень

Досліджені в роботі тенденції, відбитки процесів глобалізації на організаційних формах та особливостях інноваційної діяльності компаній у зв'язку із складністю, системністю та динамічністю

досліджуваних процесів не можуть претендувати на вичерпність переліку та однозначність трактування характеру зазначених взаємовпливів. Подальшого розвитку вимагають питання впливу інших чинників на процеси розробки та впровадження інновацій. Зокрема, поглибленого вивчення вимагають особливості впровадження управлінських та технологічних інновацій, зокрема проголошена в деяких дослідженнях теза про домінування саме управлінських інновацій у формуванні стратегічних переваг у глобальному бізнес-просторі. Іншим питанням для дослідження можна визначити характеристику процесу розроблення інноваційних стратегій, а також умов їхньої реалізації в сучасних умовах єдиного бізнес-середовища.

1. *Глобальний конкурентний простір: монографія / О.Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ. – 2007. – 680 с.* 2. *Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: монографія: У 2 т. – Т.1. / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін.; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. – К.: КНЕУ. – 2006. – 816 с.* 3. *Пахомов С.Ю. Глобальна конкуренція: нові явища, тенденції та чинники розвитку: монографія / С.Ю. Пахомов. – К., 2008. – 224 с.* 4. *Дафт Р. Менеджмент. – 8-е изд.: пер. с англ.; под ред. С.М. Мордовина / Р. Дафт. – СПб.: Питер. – 2009. – 800 с.* 5. *Hickman G. Incubating Innovation / G. Hickman, Ch. Raia // Journal of Business Strategy. – 2002. – Vol.23. – No.3. – P. 14–18.* 6. *Хотяшева О.М. Стратегическое управление инновациями в современных компаниях / О.М. Хотяшева // Инициативы XXI века. – 2009. – №2. – С. 48–54.* 7. *Бухвалов А.В. Новые тенденции в концептуализации стратегического управления инновациями / А.В. Бухвалов, В.С. Каткало // Российский журнал менеджмента. – 2004. – №4. – С. 59-66.* 8. *Третьяк О.А. Своеобразие отношенческого подхода к стратегическому управлению / О.А. Третьяк // Российский журнал менеджмента. – 2009. – Т. 7, №3. – С. 61-64.* 9. *World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development [Електронний ресурс]. United Nations Conference on Trade and Development. – United Nations. New York and Geneva. – 2009. – Режим доступу: http://unctad.org/en/docs/wir2009_en.pdf.* 10. *Globalization of Innovation and R&D // The Centennial Global Business Summit. Harvard Business School. – Summit Report. – 2008. – P. 2–5.* 11. *Ireland R. Duane. Achieving and Maintaining Strategic Competitiveness in the 21st Century: The Role of Strategic Leadership / R. Duane Ireland, A. Michael Hitt // IEEE Engineering Management Review. – 1999. – Vol.13, №. 1. – P. 51–64.*

УДК 911.3:551.4

Ю.І. Стадницький

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра економіки підприємства та інвестицій

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ ЗА ОЗНАКАМИ ЧИННИКІВ РОЗМІЩЕННЯ

© Стадницький Ю.І., 2010

Проаналізовано, що важливу роль під час розв'язанні задач вибору оптимального розміщення інноваційного бізнесу відіграє формування списку місць можливого продукування. Виявлено чотири групи інноваційного бізнесу, які орієнтуються на місця з наявністю: джерел ресурсів, споживачів, можливості дешевого продукування благ, віддаленості від населених пунктів.

Ключові слова: інноваційний бізнес; розміщення; чинники розміщення; класифікація за чинниками розміщення; властивості місця.

The formation of the list of places of the possible production plays an important role in choosing the optimal placing of innovative business. Four groups of innovative business, the location of which is chosen depending on the presence of resources, consumers, possibility of the cheap production of goods, and remoteness from the settlements, were determined.

Keywords: innovative business; placing; factors of placing; classification by the factors of placing; properties of place.

Постановка проблеми

Важливу роль під час виконання завдань вибору оптимального розміщення інноваційного бізнесу відіграє скорочення кількості місць можливого продукування (ММП), оскільки аналіз очевидних неперспективних місць призведе до серйозних технічних труднощів з отримання надзвичайно великої кількості інформації, необхідної для оцінки вартісних показників провадження інноваційного бізнесу на